

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УТВОРЕННІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

С. В. Глизнер

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +38 (096) 65-46-320; e-mail: svitlana.hlyzner@gmail.com*

У статті проаналізовано роль громадських організацій у процесі формування об'єднаних територіальних громад. Розкрито завдання над якими працювали громадські організації у рамках міні-грантів. Описано діяльність громадських організацій «Суспільна амністія», «Подільська агенція регіонального розвитку» та громадського центру «Ділові ініціативи» на території Івано-Франківської області. Розкрито суть проєктів над якими працювали дані організації у регіоні.

Ключові слова: *децентралізація, громадська організація, грант, ОТГ, громадська організація «Суспільна амністія», громадська організація «Подільська агенція регіонального розвитку», громадський центр «Ділові ініціативи».*

Децентралізація, безсумнівно є однією з найбільш фундаментальних реформ, які будь-коли проводила і проводить в даний час українська влада за весь період існування вільної та незалежної України. Дана реформа зачіпає усі прошарки суспільства, торкаючись політичних діячів центральних органів влади і закінчуючи простими громадянами у найвіддаленіших куточках нашої держави. Досвід, який з'явиться у процесі проведення цієї реформи, стане дуже корисним для проведення наступних реформ, адже завдяки цьому можна буде зменшити виникнення різноманітних конфліктів, ризиків та проблем.

Для ефективного і правильного інформування населення країни про завдання і перебіг децентралізації, а також для безболісного процесу об'єднання громад Інститутом громадянського суспільства у співпраці з Фондом Східна Європа та низкою інших громадських організацій за підтримки Європейського Союзу було запроваджено проєкт «Підтримка реформи місцевого самоврядування в Україні». Даний проєкт мав на меті прискорити процес децентралізації в Україні, а також був спрямований на практичну реалізацію Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації. Побудова співпраці з неурядовими організаціями та місцевими органами влади з метою реалізації реформи, нарощування потенціалу неурядових організацій та місцевих органів влади для ефективного просування децентралізації та спри-

яння дотриманню принципів прозорості у діяльності місцевих органів влади також були завданнями проекту «Підтримка реформи місцевого самоврядування в Україні» [4].

В рамках цього проекту було оголошено конкурс місцевих грантів, метою якого було підтримувати процеси децентралізації в частині застосування законодавства щодо добровільного об'єднання громад в Україні.

Завдання конкурсу були наступними:

- формування спроможності робочих груп, що працюють з територіальними громадами в процесі їх добровільного об'єднання, задля ефективною та результативною реалізації процесу децентралізації;
- покращення інформованості мешканців об'єднаної громади щодо цілей, завдань та перспектив такого об'єднання;
- підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад для роботи в нових умовах, з новими повноваженнями та ресурсами;
- створення максимальних можливостей участі мешканців громад у процесах планування території, бюджетного планування, благоустрою, через широке впровадження механізмів місцевої демократії в процес добровільного об'єднання громад, у тому числі через підготовку статутів об'єднаних громад [1].

До участі у конкурсі залучалися українські громадські об'єднання, які мали статус юридичної особи, досвід аналітичної роботи у сфері розвитку місцевого самоврядування, регіональної політики, партнерства з місцевими органами влади, проведення громадських заходів і тісної співпраці із засобами масової інформації. В рамках конкурсу до уваги бралися заявки українських громадських об'єднань, що в майбутньому мали сприяти добровільному об'єднанню громад Київської, Одеської, Івано-Франківської, Львівської, Донецької та Луганської областей (за винятком окупованих територій).

За результатами відкритого конкурсу було обрано 23 організації, які працювали з майже ста громадами у шести регіонах України. Серед завдань, над якими працювали громадські організації у рамках міні-грантів, були: надання екстреної допомоги громадам у процесі розробки нормативно-правової бази; покращення інформованості мешканців об'єднаної громади щодо цілей та перспектив об'єднання громад; широке впровадження механізмів місцевої демократії в процес добровільного об'єднання громад; залучення додаткових ресурсів у громади з державних та міжнародних фондів; створення максимальних можливостей участі мешканців громад у процесах планування території, бюджетного планування, благоустрою, через широке впровадження механізмів місцевої демократії в процес добровільного об'єднання громад, у тому числі через підготовку проектів документів об'єднаних громад. В про-

цесі реалізації своїх ініціатив організації, які отримали гранти виконали значну кількість роботи і досягли значних результатів.

На території Івано-Франківської області серед організацій, які отримали гранти, були Івано-Франківська обласна громадська організація «Суспільна амністія», громадська організація «Подільська агенція регіонального розвитку» та громадський центр «Ділові ініціативи».

Івано-Франківська обласна громадська організація «Суспільна амністія» в Івано-Франківській області займалася реалізацією проекту «Обізнані мешканці – сильна громада».

Основною метою даного проекту була допомога мешканцям Космацької та Яблунівської потенційних об'єднаних територіальних громад Косівського району Івано-Франківської області (19,2 тис. виборців). Зокрема, громадська організація мала працювати на підвищення потенціалу лідерів потенційних ОТГ, покращення рівня інформованості жителів громад щодо процесу проведення децентралізації, а також на забезпечення владних структур, бібліотек та інших установ та організацій літературою з питань реалізації права місцевого самоврядування в об'єднаних територіальних громадах [2].

В ході проекту основні зусилля було спрямовано на розробку, публікацію та поширення методичних, навчальних та довідкових матеріалів з питань добровільного об'єднання територіальних громад та забезпечення подальшої життєдіяльності новостворених первинних ланок місцевого самоврядування; навчання місцевих лідерів і просвітницька робота серед учнівської молоді; соціологічні опитування жителів; інформаційна робота в засобах масової інформації та через Інтернет; консультування громадян за місцем проживання/роботи з проблем муніципальної реформи. Основним досягненням у процесі поширення методичних матеріалів з питань створення та функціонування ОТГ стала розробка і видання матеріалів «Обізнані мешканці – сильна громада», а також було проведено виїзні навчання для місцевих лідерів. Після цих навчань було проведено тестування учасників, яке відобразило достатній рівень оволодіння матеріалами з питань формування та роботи об'єднаних територіальних громад та процесу децентралізації. Ще одним етапом у роботі громадської організації «Суспільна амністія» в рамках проекту стало проведення соціологічного опитування серед населення щодо підтримки проведення місцевих реформ. Внаслідок цього опитування з'ясувалося, що місцеве населення не до кінця розуміє суть проведення реформ. Тому було розроблено різного характеру інформаційні матеріали, які розповсюдили серед місцевого населення; проведено інформаційні зустрічі з місцевими жителями; створено та наповнено інформацією веб-сторінки потенційних Космацької та Яблунівської ОТГ; у школах потенційних громад проведено уроки правознавства з питань адміністративно-територіальної реформи.

У результаті проведення проекту була покращена спроможність лідерів обох потенційних територіальних громад щодо роботи в нових умовах; визначено частку громадян, які висловлювалися за підтримку створення об'єднаної територіальної громади на початку проекту і після його закінчення; підвищено рівень поінформованості населення стосовно проведення реформи місцевого самоврядування та мотивацію до об'єднання; забезпечено кращий доступ населення, керівників установ і організацій до правової бази з питань реформування; здійснено експертний супровід добровільного об'єднання Космацької громади, в якій 18 грудня 2016 року відбулися перші вибори депутатів та голови ОТГ. Після цього почалася робота над процесом об'єднання Яблунівської громади. У цій громаді вибори відбулися 29 жовтня 2017 року [3].

Громадська організація «Подільська агенція регіонального розвитку» заснована в грудні 2006 року за ініціативи чотирьох громадських організацій Вінницького регіону. Зареєстрована у січні 2007 року. Проект, який реалізовувала дана організація називався Стратегія об'єднаних змін (Формування стратегічного плану об'єднання громад як інструмент сталого розвитку об'єднаних громад в умовах децентралізації). В рамках проекту діяльність цієї організації була спрямована на організацію процесу підготовки плану економічної спроможності та інструментів управління громадою в потенційних Надвірнянській, Делятинській та Ланчинській об'єднаних територіальних громадах Івано-Франківської області. Крім того, дана організація надавала різного роду консультації у процесі об'єднання громад, підвищувала експертну спроможність активу громад, а також поширювала досвід позитивних змін в умовах децентралізації.

Для досягнення цілей закладених у проекті було створено декілька робочих груп з розробки Стратегічних планів розвитку Надвірнянської, Делятинської та Ланчинської громад, проведено SWOT-аналіз громад в рамках розробки стратегічного плану, проведено 6 навчальних семінарів з розробки Стратегічного плану і Статуту. В рамках проекту також було проведено конференцію, в ході якої органам місцевого самоврядування було надано рекомендації щодо функціонування об'єднаних територіальних громад та інформацію стосовно організації роботи самоврядування в умовах децентралізації. Для представників органів місцевого самоврядування даних громад також було організовано навчальний візит у Печеніжинську об'єднану територіальну громаду. В ході даного візиту учасники проекту отримали інформацію практичного характеру щодо функціонування місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Протягом інформаційної кампанії було розроблено та розповсюджено 500 примірників Інформаційного бюлетеня «Децентралізація: шлях до ефективних змін», а також 500 примірників бюлетеня «Децентралізація: що ми отримаємо після об'єднання» в об'єднаних громадах.

Частиною інформаційної кампанії було проведення конкурсу дитячого малюнка на тему: «Майбутнє моєї громади» [5].

Процес реалізації проекту висвітлювався у засобах масової інформації різних типів, а саме: в новинах на місцевих телеканалах «РАІ», «Телеканал 402», «Вежа», «Третя Студія» та «Надвірна»; в публікаціях Інтернет ЗМІ на сайтах порталів «Галицький кореспондент», «Правда», «Бліц інфо», сайті Надвірнянської ОДА та газети «Народна воля» [6].

В результаті реалізації проекту вдалося звернути увагу представників громад на процеси децентралізації, донести основні ідеї та напрямки розвитку місцевого самоврядування в Україні, показати особливості процесу об'єднання громад та можливість започаткування співробітництва між громадами. Крім того, розроблено стратегічні плани для трьох громад разом із проектними пропозиціями, що дозволило сформулювати бачення функціонування об'єднаних громад після їх створення. Об'єднаним територіальним громадам також було надано зразки проектів для подальшого використання, розроблених ГО «ПАРР» в ході реалізації інших проектів розвитку громад із залученням коштів Державного фонду регіонального розвитку та програм міжнародної технічної допомоги [2].

Ще однією громадською організацією про яку йтиме мова є Громадський центр «Ділові ініціативи».

Громадська організація Громадський центр «Ділові ініціативи» є неприбутковою організацією, що знаходиться у м. Івано-Франківську. Організацію засновано 6 вересня 1999 року. Метою діяльності організації є провадження просвітньої, освітньої, наукової, культурної, екологічної діяльності та соціально-економічної, правової і психологічної адаптації населення [7]. Вся діяльність направлена на реалізацію наступних завдань: демократизацію процесів в Україні, підтримку соціально-економічного зростання регіону, розвиток підприємництва, налагодження співпраці між органами самоврядування, приватним сектором, неурядовими організаціями. Для виконання цієї роботи створено сильну та гнучку організаційну структуру. «Ділові ініціативи» є відомою неурядовою організацією, яка за період роботи, успішно реалізувала понад 30 соціально-економічних проектів в області громадянської освіти, розвитку демократичних процесів та розвитку громадянського суспільства, підтримки підприємництва в цілому та малого і середнього бізнесу зокрема [8].

Громадська організація Громадський центр «Ділові ініціативи» займалася також проектом підтримки процесів створення та розвитку Галицької, Бурштинської та Більшівцівської об'єднаних територіальних громад. Суть основної мети проекту полягала у сприянні мешканцям Галицької, Бурштинської та Більшівцівської потенційних об'єднаних територіальних громад Івано-Франківської області у процесі реалізації основних ідей децентралізації через об'єднання. В рамках даного проек-

ту планувалося провести роботу інформаційно-роз'яснювального характеру з мешканцями населених пунктів стосовно цілей, завдань та перспектив добровільного об'єднання. Крім цього було надано консультації стосовно порядку реалізації алгоритму добровільного об'єднання територіальних громад та визначено напрямки їх розвитку, а також забезпечено підготовку ОТГ до роботи в нових умовах, з новими повноваженнями та ресурсами.

В процесі реалізації проекту було проведено 21 навчальний семінар на теми: «Ресурсна складова децентралізації: податки, збори, платежі та інші доходи», «Структура Ради об'єднаної ОТГ», «Використання SWOT аналізу для визначення напрямів розвитку новостворених ОТГ», «Налагодження ефективних комунікацій як напрям подолання опору змінам»; проведено 6 інформаційних зустрічей з громадськістю потенційних ОТГ, прес-конференцію та 2 круглих столи на тему «Відкритий діалог» та «Обговорення процесу реформ» [2]. Окрім того громадською організацією Громадський центр «Ділові ініціативи» було надано 24 виїзних консультацій та проведено 11 польових досліджень громадської думки у процесі роботи над картами проблем, стратегічними цілями та оцінкою економічної спроможності розвитку потенційних ОТГ. В рамках проекту було здійснено навчальну поїздку до смт. Печеніжин для ознайомлення з досвідом та діяльністю Печеніжської ОТГ. Крім того в рамках поїздки було відвідано об'єкти, які Печеніжинська ОТГ змогла реконструювати завдяки фінансовій децентралізації та реформі місцевого самоврядування. Загалом одержувачами послуг проекту стали 229 осіб, а навчальні заходи відвідали 298 осіб.

В рамках інформаційно-просвітницької кампанії було розроблено та розповсюджено 15 тисяч примірників інформаційного буклету, 2 тисячі флаєрів, 1000 плакатів, створено відеоролик «Територіальна реформа», а також запущено в роботу інформаційний веб-портал. Хід реалізації проекту активно висвітлювався у ЗМІ різних типів, зокрема про проект згадували 12 разів на ОДТРК «Карпати», 19 разів на місцевих телеканалах ОТБ «Галичина» та 20 разів у публікаціях на інтернет-порталах [2].

Успішність реалізації даного проекту засвідчують його результати:

- створено Більшівцівську об'єднану територіальну громаду;
- розглянуто можливості залучення інвестицій до ОТГ та умови, які необхідно створити для їх залучення;
- розроблено Концепцію Стратегії громад Галицького району, яку подано на затвердження на сесію Галицької районної ради;
- підписано трьохсторонню Угоду про Партнерство та співробітництво між Більшівцівською ОТГ, Громадським центром «Ділові ініціативи» та Асоціацією сільських і селищних Рад [8].

Отже, розглянувши лише декілька громадських організацій, які відіграли не останню роль в процесі становлення та подальшої діяльності об'єднаних територіальних громад, зокрема на території Івано-Фран-

ківської області, можна сказати що дані організації в процесі реалізації своїх ініціатив виконали величезний обсяг завдань і досягли вражаючих результатів. В рамках ініціатив було проведено близько 300 навчальних заходів, в яких взяли участь майже 4000 представників об'єднаних територіальних громад, громадських організацій та представників ЗМІ, а також 322 інших заходів (круглих столів, конференцій, форумів, презентацій та прес-конференцій) за участю майже 11 000 учасників.

Для роботи серед населення була підготовлена велика кількість інформаційно-просвітницької продукції стосовно завдань та результатів реформи децентралізації: 100 видів інфографіки, листівок, плакатів, тощо загальним тиражем в десятки тисяч екземплярів; створено 9 веб-сайтів, в т.ч. веб-сайти нових ОТГ. Діяльність організацій знайшла своє відображення і на телебаченні, радіо та в Інтернет-виданнях, в яких загалом вийшло більше 900 сюжетів та матеріалів про проектну діяльність.

Різні види підтримки отримали загалом 55 об'єднаних територіальних громад і тих громад, які знаходяться в процесі об'єднання, ще близько 40 ОТГ долучалися до окремих заходів чи отримували консультативну підтримку. В рамках своїх проектів експерти громадських організацій розробили проекти 150 нормативно-правових актів (статутів, регламентів, бюджетів, положень, планів розвитку тощо), 131 з них були прийняті органами влади об'єднаних територіальних громад. Шість громад, які були охоплені проектом, змогли за підтримки експертів громадських організацій протягом 2016 року пройти всю процедуру об'єднання і вступити в 2017 рік вже як об'єднані територіальні громади. Одночасно в співпраці громадських експертів та представників ОТГ було підготовлено 86 різних пакетів документів на різноманітні національні та міжнародні інструменти підтримки місцевого самоврядування, в тому числі на розвиток інфраструктури, і з них було підтримано 52 заявки. Загальна сума додаткових коштів, залучених в пілотні громади, склала аж 38 184 477 грн. [2]!

Отже, з усього вище сказаного можна зробити висновок, що громадські організації виконують чималу роль у процесі створення об'єднаних територіальних громад, а також беруть безпосередню участь у подальшому їх розвитку і намагаються забезпечити процвітання тієї чи іншої об'єднаної громади.

Література

1. Інститут громадянського суспільства та Фонд Східна Європа оголошують конкурс місцевих грантів в рамках проекту ЄС «Підтримка реформи місцевого самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.csi.org.ua/news/institut-gromadyanskogo-suspilstv-3/>. (дата звернення 27.03.2018).
2. Децентралізація: об'єднані громади – нові можливості. Каталог громадських ініціатив. – Фонд Східна Європа [Електронний ресурс]. – К.,

2017. Режим доступу: eef.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Katalog-gromadskiyh-initsiatyv.pdf.
3. <http://safrankivsk.blogspot.com/> (дата звернення 27.03.2018).
4. Підтримка реформи місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eef.org.ua/programi/efektivne-upravlinnya-ta-gromadyansk/pidtrymka-reformy-mistseвого-samovryaduvannya/> (дата звернення 27.03.2018).
5. Подільська Агенція Регіонального Розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pard.org.ua/pro-organizaciyu.html> (дата звернення 27.03.2018).
6. Інститут Громадянського Суспільства (Українська) Громадська організація “Подільська агенція регіонального розвитку” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lgr.org.ua/?p=5453> (дата звернення 27.03.2018).
7. ГЦ «Ділові ініціативи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.di.if.ua/> (дата звернення 27.03.2018).
8. Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень. Громадський центр «Ділові ініціативи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pfirs.org/nashi-partneri/30-gromadskij-tsentr-dilovi-initsiativi.html> (дата звернення 27.03.2018).

Стаття надійшла до редакційної колегії 27. 04. 2018 р.

Рекомендовано до друку д. політ. н., професором Климончуком В. Й., д. політ. н., професором Гоном М. М. (Рівне)

THE ROLE OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN THE FORMATION OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

S. V. Hlyzner

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;

Ivano – Frankivsk, Shevchenka str., 57;

ph. +38 (096) 65-46-320; e-mail: svitlana.hlyzner@gmail.com

The article attempts to analyze the role of public organizations in the process of formation of united territorial communities. The tasks on which the public organizations worked in the framework of mini-grants were revealed. The activities of public organizations "Social Amnesty", "Podillya Agency for Regional Development" and the public center "Business Initiatives" in the territory of Ivano-Frankivsk oblast are described. The essence of the projects on which these organizations worked in the region are revealed.

Key words: *decentralization, public organization, grant, OTG, public organization "Public Amnesty", public organization "Podillya Agency for Regional Development", public center "Business Initiatives".*